

ARIEL

REVISTA DE LES ARTS

VOLUM II

BARCELONA

1947

ARIEL

REVISTA DE LES ARTS

ANY II

Barcelona, abril de 1947

NUM. 9

AQUEST número especial de la nostra Revista concedeix amb cert espai una decidida atenció als temes que partint de les arts i de la cultura de Catalunya, es relacionen amb Montserrat. Hem cregut que aquesta era una forma adequada d'associar la nostra publicació a les jornades montserratines actuals. És ben clar que en aquest gest no hi ha de veure ningú ni la menor intenció partidista. Sortosament, hi han encara coses i fets que s'eleven molt per damunt de les circumstàncies i dels matisos d'opinió. El dolor és un d'aquests fets i el sentit de responsabilitat, una d'aquestes coses. ARIEL porta un any d'existència sota el signe de l'esforç quotidià, responsable, dolorós. Volem que tot just la ruta hagi començat, i amb ella la lluita amb cada dia, amb cada inhibició incomprensiva, amb cada indiferència malvolent. I ho volem perquè mentre sigui així, hi haurà una raó d'existir entre nosaltres, i res no serà en va. Sentim al nostre volt el buit obligat dels absents que sabrien encoratjar-nos i també trobem a mancar el ressò públic dels parers crítics. És a través de l'error que anem empesos per una veritat. Aquesta veritat, ARIEL l'ha proclamada ben alta en les seves pàgines, i sobretot amb el seu mateix sortir a llum. Servim, doncs, una idea reconeguda per damunt de tot i de tots. A aquest alt servei que proclamem amb orgull hem ofert adesiara un vers, una ratlla de vida, un comentari apassionat: avui oferim el concurs lleial i conscient de les pàgines d'aquest número. Voldríem que això fos una prova de fe vers l'esdevenidor i l'actiu vot de gràcies que coroni de prop aquest passat que sabérem acollir amb confiança. Sense oblidar que més encara que entre músiques i fris de primavera és entre dol i silenci que ascendim tots lentament, ni que sigui per camins oposats, la mateixa segura muntanya.

CEMENTIRI DE SINEIRA

i l'obra de Salvador Espriu

D'INTEL·LIGENT i pulcre a ultrança podríem qualificar l'art — prosa i poemes — de Salvador Espriu. Junt a l'agudesia d'intenció, a l'humor i la ironia, o bé, en els poemes, la vibració profunda i desolada de la corda lírica, tot molt subtil, finíssim, senyorial, camina un prurit de perfecció, de correcció, d'exigència en la tria dels mots, dels conceptes i dels noms propis — tan originals sempre —, i, no cal dir, en l'obediència reflexiva als preceptes gramaticals més mínims. A voltes aquest prurit arriba a l'obsessió en el nostre poeta, magnífic paral·lel d'un Erasme o d'un Juan Manuel en allò que fa referència a la pulcritud extrema i a l'horror a tot desordre i a tota contaminació o mutilació de l'obra una vegada sortida de llurs mans delicades i de llur consideració refinada. Però no és tan sols en la part externa, plàstica o material que aquesta exigència s'aplica, sinó també en el concepte i en el pensament, de manera que idea i expressió van íntimament unides, depenen una de l'altra en un ritme harmònic i en una mútua determinació admirable. Per això, cal qualificar l'art de Salvador Espriu, a més de pulcre i d'intelligent — i potser per això mateix, — de clàssic, d'hel·lènic o, si voleu de mediterrani, ja que la denominació impera avui i és, per altra banda, perfectament aplicable al poeta. Un art així, bellament nodrit d'una profunda i quintaessenciada cultura humanística, adalerrat en la recerca — altrament prou aconseguida — d'una manera de dir original i subtil, rebel a tota concessió banal i a qualsevol expressió o concepte massa fàcil, arredossat volenterosament a la irreductible personalitat del poeta, reclòs en ell com en un santuari aïllat, com en una pàtria solitària en la qual només ell viurà amb el seu record i amb el seu drama insubornable, un art així, repetim, haurà d'ésser necessàriament, fatalment comprès de pocs i estimat per un cercle reduït d'admiradors o d'entesos. Si mai ens haguéssim de plantejar el problema, que, una vegada més, pren actualitat i es fa ineludible, és a dir la qüestió de la funció social de la literatura i de l'art en general en el nostre país, l'obra de Salvador Espriu, entre altres, de noms il·lustres, obligaria a donar una solució no massa fàcil a un problema que no pot resoldre's ni unilateralment ni a la lleugera. Perquè l'art d'Espriu suposa un esforç tenaç i continuat — sostingut des de l'origen de la producció del literat fins avui, com potser no trobaríem en cap altre autor que hagués començat en una edat tan jovenívola — de cristallització depuradíssima del contingut espiritual que elabora i crea. Una honradesa, una exigència, una singularitat i una puresa com les que trobem en el seu art difícil, no poden sacrificar-se a una major claredat, — que no és més que miratge, — encara que un fet social ho reclamés. Un poeta i un literat no poden expressar-se d'altra manera que la seva, la que els hi és consubstancial. D'aquesta manera o el silenci; i el silenci fóra funest.

Hi ha en l'obra en prosa de Salvador Espriu, un humor agudíssim, refinat, subtil que deriva unes vegades a la ironia i d'altres voreja el sarcasme, aquest insinuat, només, per l'autor, massa intel·ligent i civil, per a posar-lo al viu. Però tots els personatges, fantasmals, estranys, deliciosament surrealistes i quimèrics, repetits, tot i ésser innúmers, enllà de les novel·les i els contes, es mouen com titelles tràgics per la

voluntat i la fantasia de l'autor, que els fa actuar i els dóna acció en unes narracions en què aquell humor que assenyalàvem i l'originalitat de les figures encobreixen la profunda intenció de l'artista. I així com en les obres primerenques hi ha el gust despreocupat i agilitat de l'home jove que juga amb els seus conceptes i amb la seva expressió, audaçment segur d'ell mateix, hi ha en les obres darreres, des del nostre desastre cap aquí, un abarrocamment i uns perfils més acusats de la primitiva tècnica, més aspre i més torturat, més preocupat en la intenció; així, tots els personatges apareixen ara més transparents i més descarnats, i traeixen palesament el drama del seu creador que ja no sap, que ja no pot jugar amb el propi pensament. Com si el joc no fos lícit després de tanta sang i de tanta ruïna.

Necessàriament Salvador Espriu havia de refugiar-se en la lírica. Perquè lírica suposa l'expressió més pura, més directa, més rectilínia de l'íntima essència de l'artista. No cal en ella encobrir la intenció ni el propòsit, perquè ambdós apareixen nus, *han d'aparèixer nus* i justificar l'autor amb la seva esgarriada nuesa. I Espriu se'ns mostra íntegre en la poesia del seu CEMENTIRI DE SINERA, lluny de tota anècdota i de tot joc per intel·ligent i subtil que fos. La seva integritat, la seva veritat són corprenedores, i el seu drama ens commou pel vent de tristesa que el porta, per la fredor de marbre o de clar de lluna que el circumda. Enmig d'un paisatge estàtic, contemplat amb ulls de melangia, ordenat i arquitecturat com un temple clàssic, perdura el record com a única presència vivent, record de dies venturosos que guarden somni i sentit veritables. Avui, però, només xiprers, pluja, silenci, nit i queixes del vent pel paisatge en malenconia. Ja no té sentit la vida d'avui, i al poeta l'espanta la de demà pel que pot portar de terrible decepció; és només en el record que viu el nostre poeta. I aquesta concepció i la profunda tristesa el conduiran

als fidels xiprers verdíssims,

a les blanques parets del petit cementiri de Sinera, a la mort, terme fatal, presència indefugible que li determina la vida. Mentrestant,

*La veu trencada, cristall
del meu dolor, diumenges
amb demà sempre igual,
sempre igual, mentre s'apaga
la llum d'abril i miro
de sostenir les voltes!*

en una lluita desolada entremig de tantes estances buides i la presència dels absents que han marxat per sempre.

La poesia de Salvador Espriu, tan hermètica, tan clàssica, tan honradament treballada, tan propera en certs moments a una de les maneres poètiques del plorat Rosselló-Pòrcel, situa l'autor en un terreny poc fressat de la poesia catalana, i ens el fa, pel seu pensament i pel drama que expressa, tan personals, únic en la lírica catalana de les darreres generacions.

JOSEP ROMEU

SALVADOR ESPRIU, CEMENTIRI DE SINERA - Barcelona, *La Sirena*. 1946.

Una nota sobre D. H. LAWRENCE

ARIEL s'honora avui amb la col·laboració de Mr. Derek Traversi, director de l'Institut Britànic de Barcelona, que ha escrit, expressament per a nosaltres, aquest assaig – que ell modestament qualifica de nota – sobre un autor tan apassionadament discutit dintre i fora d'Anglaterra, i relativament poc conegut a Catalunya, com D. H. Lawrence.

*Mr. Derek Traversi, ens dóna una visió objectiva de la veritable importància de l'obra d'aquest autor. La sòlida preparació i la fina sensibilitat, aplegades en una notable visió sintètica, són qualitats del nostre col·laborador que han pogut apreciar prou bé tots aquells que han assistit a les conferències sobre literatura anglesa, donades per ell a l'Institut Britànic de la nostra ciutat. Nat el 1912, estudiant de lletres a la Universitat d'Oxford; professor després als Instituts Britànics de Roma i Madrid, i director del de Bilbao el 1944, fou nomenat el 1945, director de l'Institut de Barcelona. Ha publicat un estudi sobre Shakespeare: *Approdeh to Shakespeare* (1939), i diversos articles de crítica literària, especialment sobre temes elisabetins i moderns, en les revistes angleses *Criterion*, *Serutiny*, i d'altres.*

Ara, i des d'aquestes planes, ens plau remarcar la seva coneixença de la nostra llengua i la seva simpatia per la nostra literatura. Coneixença que li ha permès de revisar la present traducció, i simpatia que l'ha portat, gentilment, a voler ésser present entre els col·laboradors i amics d'ARIEL.

DE tots els escriptors anglesos de la seva generació, ha estat potser a la vegada el més apassionadament discutit i el més fortament incomprès. En el seu cas la incomprensió ha pres la doble forma d'una lloança excessiva i d'una excessiva condemna; però en cada cas la causa sembla haver estat una exagerada disposició a esguardar massa Lawrence com a un escriptor, amb una doctrina fixada i acabada, per ofrenar l'aprovació o el repudi. De fet, el que Lawrence realment ofrena és molt menys una doctrina establerta que una experiència vital. Cada etapa d'aquesta és reflectida en les seves obres. «Sóc un home profundament religiós», va escriure amb tota sinceritat en una de les seves lletres, i és indubtablement veritat que en l'arrel de tota la seva obra hi ha una preocupació moral i religiosa; però per a ell, com per a tota la seva generació, les creences religioses ja no eren alguna cosa donada, heretada com a part d'una tradició establerta, sinó que necessitaven ésser

refetes amb esforç personal continuat. Semblant a Blake, que va viure una centúria abans i amb el qual tenia certs punts de contacte, podem descriure Lawrence com un profeta modern, el missatge del qual era treballat amb esforç i etapa per etapa, enfront a la variada complexitat de l'experiència acceptada.

En cap d'aquestes novel·les els diferents elements que integrarien l'art acabat de Lawrence s'anuncien més clarament que en KANGAROO. Aquest llibre és l'expressió més immediata que posseïm de les reaccions de Lawrence als esdeveniments que seguiren l'esclat de la guerra, el 1914. La guerra enfondí la preocupació social de Lawrence, i el féu conscient dels indefugibles llaços que el lligaven a la societat, al mateix temps que, paradoxalment, accentuava la bretxa que existia entre ell i el món que el voltava. El resultat fou un xoc profund punyentment descrit en el capítol de KANGAROO que ell anomenà, significativament EL MAL SOMNI. Al centre d'aquest episodi, un dels més vehements i personals que Lawrence va escriure, hi ha la revolta d'una personalitat profundament sensible contra la movilització en massa de la humanitat, per una guerra de la qual tota individualitat anava a esdevenir cada vegada més exclosa. «Era l'esperit total de la guerra, l'atroç esperit de xurma, amb el qual ell mai no podia pactar.» I encara: «Fou al 1915 que finí el vell món. A l'hivern del 1915-1916 l'esperit del vell Londres, d'enfonsar la ciutat, en certa manera, morí, deixà d'ésser un cor del món i esdevingué un vòrtex de passions desfrenades, cupiditats, esperances, temors i horrors. La integritat de Londres s'enfonsà i començà el veritable enviliment, la increïble baixesa de la premsa i l'opinió pública, el regnat d'aquesta inflada ignomínia: *John Bull*. Després d'aquest procés de desintegració que començà el 1914 i que coneixem amb el nom de primera guerra mundial, Lawrence ja no s'evadí del seu sentiment de què alguna cosa anava malament entre l'individu que retenia, amb la seva individualitat, un sentiment de la seva pròpia singularitat i una societat que deixava pas a una irreflexiva acceptació de la destrucció. Va passar la resta de la seva vida en part definint aquesta ensorrada i en part explorant parts llunyanes del món—Austràlia i Mèxic,— a la recerca d'una societat a la vegada més primitiva i més civilitzada en la qual allò no hagués tingut lloc.

KANGAROO, publicada el 1921, és la primera de les novel·les en què Lawrence registrà les seves troballes durant aquesta recerca.

Richard Lovat Somers, el protagonista, i la seva muller, Harriet, evidentment són reflexos de Lawrence mateix i de la seva muller, Frieda. Són presentats anant, com Lawrence va anar, a Austràlia, el

nou continent, fugint d'Europa on «tot ja estava acabat»; a Austràlia troben un món a la vegada més i menys vell que el que ells han deixat; un món intocat per la *morta* tradició europea de la que Somers fugia i que preserva una tradició més vella de vida primitiva, per altra banda destruïda per la nostra *civilització* mecanitzada. Per una banda ens diu que Somers és atret per la *llibertat*, *l'alliberament de la tensió* que sent en l'estrany, *no visitat*, encís, el *virginal allunyament* d'Austràlia; per l'altra, en aquesta terra nova prova d'entrar en contacte amb alguna cosa que és antiga sense ésser vella, primitiva sense ésser bàrbara, un món en el qual raó i emoció puguin ésser foses sense esforç en una harmoniosa personalitat. Però malgrat ells mateixos, Somers i Harriet porten amb ells una consciència de valors europeus dels que no poden fugir. Com a europeus els espanta la *manca de forma* d'aquest nou món, la lletjor d'una vida social que encara porta records d'Europa i que encara ha d'adquirir una forma pròpia. Les incidentals manifestacions d'aquesta vida, la general deixadesa, la informe creixença dels bungalows, les desferres de llaunes a les vores del Pacífic, produeixen a Somers un profund desig per la mateixa Europa, contra la qual s'ha revoltat, una indefugible impressió de què la font de la nova vida, desitjada tan intensament, després de tot, no la trobarà.

«Ell desitjava Europa amb un desig famolenc.» «Una colònia no és més jove que la mare pàtria. Potser és encara més vella, un pas més enllà de la decadència.» Lawrence, fugint d'Europa empès per una profunda inquietud espiritual, la portava amb ell al bell mig del propi coneixement; aquest és un dels motius més profunds de la tragèdia de la darrera part de la seva vida.

Contra aquest persistent fons de lluita interna, KANGAROO descriu la temptativa de Lawrence a través del seu protagonista per a trobar una base objectiva per als seus valors morals i religiosos. Al centre de les creences que Somers porta amb ell a Austràlia, hi ha la pròpia convicció de Lawrence, només enfondida per les seves experiències pertorbadores del temps de la guerra, de la inalienable importància de la personalitat individual, completada per una convicció ulterior que la vida de l'individu pot solament prendre una significació si és dirigida vers una realitat exterior i més enllà d'ella mateixa. Aquests dos trets característics, poden ésser resumits amb la pròpia frase de Lawrence definint l'essència de la vida humana com essent «un home sol amb la seva pròpia ànima i el Déu obscur per sobre d'ell.» Els mots clau són aquí *sol* i *per sobre*. *Sol*, l'individu no pot mai, mentre preservi la seva essencial humanitat, ésser reduït a l'esclavitud social de la democràcia de la massa o a la servitud

industrial; aquell que es sotmet a una subjecció d'aquesta mena, perd la condició de la seva naturalesa humana, no esdevé res més sinó una part d'una màquina. Però essencialment fora, *per sobre*, l'individu hi ha el Déu del qual l'home necessita tenir consciència, perquè si la personalitat humana és *dins* per esdevenir una finalitat en ella mateixa, i renuncia al contacte amb la realitat externa, mai no atesa completament, és l'estancament, el tancar les portes sobre el misteri de la vida, és morir. Tota la tragèdia de Lawrence podia ésser definida dient que fou precisament ell qui es sentí persistentment separat de la realitat externa, que tenia el sentiment més agut de què l'isolament volia dir, inevitablement, la mort espiritual.

Aquesta és la primera etapa de Lawrence en l'anàlisi de l'experiència. Hem de viure—si tanmateix hem de viure—com a individus, i la nostra individualitat necessita sorgir a la vida d'una divinitat externa. Però —i ací arribem a la seva segona conclusió, més controvertible—el Déu ha d'ésser necessàriament un Déu *obscur*, això és, un Déu no directament comprès per la conscient facultat racional. Perquè la raó, diu Lawrence, reflecteix només la part conscient de la nostra personalitat, la qual, en el nostre modern món mecanitzat, ha usurpat la part inconscient espontània, emocional per a desenvolupar una monstruositat. El nostre contacte amb la divinitat, tan necessària si hem de viure sense cap mena de futilitat, ha d'establir-se en tots els plans de la nostra personalitat: l'emotiu, l'instintiu, igualment que el racional i conscient; d'altra manera al nostre jo *raonable* li mancarà un apropiat fonament, serà un desequilibri i les nostres veritables emocions religioses estaran en perill de tornar-se un mal somni intel·lectualitzat. *También los sueños de la razón engendran monstruos.* La frase de Goya pot ésser aplicada perfectament a l'argument de Lawrence. Era per a combatre aquells monstres i per a cercar una més gran i completa visió de la personalitat que Somers igualment que Lawrence mateix va anar a Austràlia.

(Continuarà)

DEREK TRAVERSI

Director de l'Institut Britànic de Barcelona

Trad. Rosa Leveroni

Barcelona, març de 1947.

Montserrat, muntanya prodigiosa

S'ha parlat molt del valor de la muntanya com element geogràfic dels més influents en la història. Però potser encara no se n'ha parlat prou. No s'ha parlat prou del misteri de la muntanya—i de la boscúria que sovint l'ha embolcada—, de la seva força creadora de mites i llegendes, de la seva consegüent potencialitat religiosa i espiritual. Per la seva contextura i la seva forma d'excepció, Montserrat havia de posseir en grau excepcional aquell misteri i aquesta força. Ripoll, Poblet tenen, indiscutiblement, una molt més gran densitat històrica que Montserrat. Però l'un al fons d'uns turons normals, l'altre en un pla sense basarda, no han tingut mai, ni en èpoques remotes el prestigi misteriós de *la muntanya dels cent cims*. I per això tot i llur considerable poder d'evocació històrica i llur superioritat artística indiscutible han passat, des que llur funció històrica va cessar, a un segon terme discret, valorats per minories sensibles al prestigi arqueològic, però sense una adhesió popular. Montserrat en canvi, ha sofert un procés invers. Erren, en opinió meua, els qui adjudiquen a Montserrat, en temps remots, un valor culminant en la nostra història. El valor de Montserrat ja en aquells temps, és un valor religiós; però tampoc en aquest aspecte un valor, diguem-ne, multitudinari i constant com avui en dia, sinó excepcional, individual, accidental. Montserrat és l'estel de salvació cap el qual es gira el malaurat enmig de la tempesta, l'objecte d'un vot, la meta d'un pelegrinatge. Si examinem la llista de visites dels reis catalans a Montserrat veurem com són, fet i fet, escasses. Quan Bernat Desclot ens parla de l'anada de Pere el Gran, per implorar la protecció de la Mare de Déu en la seva lluita contra els francesos, no es limita a dir que va visitar Santa Maria de Montserrat, sinó que es creu obligat a explicar, en una síntesi on ja són valorats el lloc sant i la muntanya, que es tracta d'un *monestir de monjos negres qui és en Catalunya, e és lloc de gran devoció on Déu ha fet a tothom molts miracles e vertuts; e el lloc aquell és apel·lat Santa Maria de Montserrat. E és lloc molt salvatge e agrest, e entre grans muntanyes e feres assetjat*.

En tota la crònica de Jaume el Conqueridor, en tota la crònica de Muntaner no hi ha un sol vestigi de devoció montserratina. El prestigi religiós mateix, ja molt poderós, no ha pres encara la difusió que prendrà a partir del segle xv. Però la ingerència castellana en els segles immediats llevarà a la difusió religiosa ja universal, la transcendència patriòtica, que no apareix sinó en els nostres temps, amb la renaixença dels altres aspectes de la pàtria. És aleshores quan els poetes i els pobles fonen el sentiment montserrati amb l'altra sentiment que creix, es precisa i s'accentua: el sentiment religiós encarnat en la imatge de la Mare de Déu i en el monestir, amb el sentiment terral encarnat en la muntanya. Garí i la seva llegenda, les campanes del Sant Graal, que alguns erudits estrangers creuen sentir en les llunyanies del cenobi medieval, hi posen el vel del prestigi llegendari. Els escriptors—Verdaguer, Maragall—el del prestigi poètic. La litúrgia, la cultura, la impremta, triple brotada de l'activitat religiosa i ultra-religiosa dels monjos, acreix en pocs anys, ràpidament, la densitat espiritual montserratina i la seva anomenada, no sols de cara als catalans, sinó de cara als homes cultes i sensibles de tot el món. És ara quan Montserrat cobra una transcendència històrica. I és això el que fa que avui, en les festes essencialment religioses, de l'entronització de la Verge, pugui veure-s'hi també un aplec cívic i un homenatge a tot el que ara Montserrat representa, no sols de religiós, sinó encara de cultural i de patriòtic.

FERRAN SOLDEVILA

Abril de 1947.

MONTSERRAT

IV. *ELS FILLS DE SANT BENET*

FRAGMENT

I en les batalles dels senyors
ets tu la veu que arbitra,
ets tu el dels braços apaivagadors;
i, en penetrar pels negres corredors
les dues punxes de la teva mitra,
dins la beina s'amaguen els punyals,
i s'encongeix l'audàcia,
i resta mut el jurament en fals,
perquè, contra l'escàndol dels timbals,
imposes una mena d'eficàcia,
sense ni puny ni ganivet
per a l'atac o la defensa,
però que té la vigoria immensa
d'aquell que sempre va pel camí dret
en tot allò que fa i allò que pensa.
Per la set de justícia no et sap greu
anar a les fonts llunyanes,
i la butlla o el breu
del Servidor dels servidors de Déu,
en les mateixes pompes vaticanes,
has arrencat, no en benefici teu,
sinó en profit de l'abadia ofesa
per un magnat de païdor abusiu,
o per algun eclesiàstic viu
en l'art del subterfugi i la sorpresa,
però que no s'esperen el caliu
de la teva escomesa,
ni aquests ullals que tens, de gos de presa,
sota uns llavis de pare comprensiu.

I en els teus incessants pelegrinatges,
cap a la banda del Llevant o el Nord,
procures mantenir fresc el record
de la noblesa, que en remots paratges,
infon a la matèria l'operari
quan es tracta d'alçar la volta gran
que, amb un pulquèrrim oferir-se, empari
les tropes de l'església militant,
anheloses del Disc enlluernant
que commou l'Univers des del Sagrari.

Perquè tu, Oliva, de l'esforç ingent,
que, en ordenades pedres, la fe marca
damunt de la barbàrie de la gent,
escrupulós cenobiarca
i prelat exigent,
en vols treure la mostra més perfecta
i el model de més urc i més vernís,
per aplicar-lo, amb cop d'ull precís,
a totes les grandeses que projecta
la passió que sents pel teu país.

I si ets senyor d'omnipotent empresa,
armant bossells, bastides i ternals,
i anivellant llambordes colossals
sobre parets que fan feresa,
ja ho proclamen les dues catedrals
de Vic i de Manresa;
i ho proclama Cuixà amb nous bastiments,
i el seu campanaràs, que excita i rapta,
i pinta de misteri els pensaments,
quan, damunt les collites ascendents,
en la mansa alegria del dissabte,
modula el teu honor a quatre vents.

I ho proclama Ripoll, més ferm de llavi,
i amb un accent més incisiu;
perquè, acusant de mínvol i gasiu
el temple que hi bastia el teu besavi,
has decidit que l'enderroc li clavi
el seu cop de martell definitiu,
i damunt de la runa has fet possible
aquesta audàcia d'afinat aplom,
que al teu ramat doblega el llom
i amb el burxó de la sorpresa el fibla.
I el pelegrí, que sap el bo i millor
d'allò que el món al pelegrí prepara,
i amb la teva cabdal creació
sent transformar la pròpia cara
pel sentiment de l'admiració,
aquest prodigi de Ripoll compara
al monument de la immortal ciutat,
que, en el mateix indret del seu martiri,
dedicà el primer Cèsar batejat
al Pescador, magnificat
amb les claus de les portes de l'Empiri.

Ara que te'm reveles tan present,
oh pirenenc Oliva!,
penso a quin viure persistent,
més de metall roent,
et porta aquesta fúria constructiva!
M'imagino que no del tot despert,
quan es desclou la matinada ingènua,
ja el cap t'ha ben omplert
la picadissa estrènua,
i et rebot dins el crani aquest concert
bròfec, d'escarpra, de martell i serra,
de clau punyent i atasconat rumball,
de biga que grinyola, i que s'aferra

i que munta a cavall
d'unes amples parets, ertes i humides,
mentre, penjades a un relleix,
les figures humanes, esquifides
per la grandària que a la pedra es dóna,
van respirant la calç amb tot el bleix,
i un tripudi, que exalta i estalona,
dèspota es torna del teu pols mateix,
i, amb els ulls aclucats, guaites com creix
l'extensa volta de la nau rodona.

M'imagino en el somni d'alta nit,
quins monstruosos àngels t'hi figures
estintolant columnes de granit,
i aguantant amb el múscul pla del pit
pòrfids de venes ondulants i dures.
Quins bous de llom replè,
el teu somni et presenta de sobtada,
arrossegant en una carretada
tota la pedra d'un turó sencer!
M'imagino si en tenen d'arrogància
les visions que esmalten el teu jaç,
quan l'obstacle real no atura el pas
descabdellat de la teva ànsia,
volent donar, a martell i a fusta i roc,
la solidesa que el Proscrit no esbotza,
i més planer pel món fa l'entretoc
d'Aquell que visità amb llengües de foc
el pensament innovador dels Dotze...

JOSEP MARIA DE SAGARRA

VITALITAT PERENNE

EN LA HISTÒRIA DE CATALUNYA PRIMEREGEN
TRES MONESTIRS:

RIPOLL, POBLET I MONTSERRAT.

RIPOLL SIMBOLITZA LA INTEL·LIGÈNCIA,
POBLET LA POTÈNCIA,
MONTSERRAT L'AMOR.

POBLET FOU EL BRAÇ DRET, RIPOLL EL CERVELL,
MONTSERRAT EL COR DE CATALUNYA.

LA CIÈNCIA, PERÒ, EVOLUCIONA I EMIGRA;
EL PODER SOFREIX LES INCONSTÀNCIES DE L'ATZAR;
SOLAMENT L'AMOR, EL COR, SERVA UNA
JOVENTUT IMMARCESCIBLE.

EL PÒRTIC DE RIPOLL, LES RUÏNES DE POBLET,
EVOQUEN LES GRANDESES TRANSITÒRIES
DE LA PÀTRIA;

LA VITALITAT PERENNE DE MONTSERRAT
PROCLAMA LES SEVES GRANDESES IMMUTABLES.

DOM A. M. ALBAREDA, O. S. B.
PREFECTE DE LA BIBLIOTECA VATICANA

Variant, en un àlbum particular, de l'epíleg a la *Història de Montserrat*.

AIRES DE LLEGENDA

P O E M A

CANT VI

L'HOME

ES redreça Garí lentament, amb gran pena,
i del cos tot el pèl es desprèn, i es fa net,
com una ànima pura, l'home tendre que, dret,
mirarà les estrelles. I talment una vena
ignorada i desperta, unes llàgrimes greus
i feixugues rebrollen dels seus ulls, com les neus
que a l'estiu regalimen, i una oculta dolcesa
dintre seu es desvetlla en sobtada puresa.

«—Déu m'ha dat el perdó, i jo ploro perquè
el pecat que em prenia és la brasa que puja,
cremant-me, i no l'apaga ni desfermada pluja.
I avui que la primera paraula i el mot seré
que digués un infant del bon Déu em perdona,
sento l'ànima clara d'una llum que li dóna
el repòs que esperava, i li torna aquell plor
que pot fer-la més pura que l'ocell i la flor.

Si no fos que Riquilda jau de tots ignorada
perquè un dia la meva folla mà la garfí
i li llevà el respir amb l'espasa i l'occí,
tindria un cant de joia ma cansada mirada.
Ara, però, em tortura i m'acora el seu cos
que és pastura d'insomni i de plantes i flors.
Si vinguessis, oh Comte, et duria a ta filla
i al repòs que l'empara com la calma d'una illa.»

Comitiva febrosa, quan l'albada fervent
es desvetlla i apunta, dalerosa s'avança.
I el renill dels cavalls i les veus que, badant-se,
omplen l'aire de crits, es confonen al vent.
Els guiava Garí, que de sobte es detura
posseït de frisança i d'una alta fretura,
i cerca com orat i descalça el terreny
que preserva Riquilda en ignorat areny.

Esclata el blanc més pur en el nu de la sina
i del flanc d'encarnats tenuíssims i lleus,
i, rosada, la cera dels genolls i els peus, breus
com un somni d'aurora que la ment endevina,
es remou en l'aroma d'aquell cos palpitant
d'una vida que el somni eternitza en el cant
i en el ritme lleuger del respir, quan, en l'hora
sense màcula d'ombra, el misteri es desflora:

viu Riquilda, alegria de campanes al sol!
I corona d'aloses, margarides manyagues
la circumden de llum, i les llunyes obagues
remotegen frescor com les ales al vol.
Monjos amb pietat cobreixen sa nuesa
i Riquilda es redreça amb la clara peresa
que del somni rebé: com un lliri feliç
a la llum amarada i profusa d'encís.

Voluntat és del Comte que Riquilda la monja
esdevingui, abadessa, d'un gran temple de llum
que alçarà per les roques, i és el goig que el consum
una clara alegria que en el cor se li esponja.
Abandonen els homes i Riquilda aquell lloc,
i el migdia més cru s'estabella en el foc
solitari d'un sol que recrema les plantes
i l'altura de roques ennoblides i santes.

—«Soledat m'és donada novament, i els camins
se m'estenen davant despullats d'alegria.
Ja no sento la joia que d'un cant de falzia
m'arribava, lleuger, tot ple d'ales; i fins
les mans meves refusen la carícia blana
de les coses del món. Sóc eixut i m'aplana
el silenci feixuc que ara impera i reneix
en la cendra que pesa com un terrible feix.

Oh, Senyor! Del perdó, no me'n ve l'esperança
de claror desitjada que em portés cap a Vós,
sinó l'ombra rebel d'un amor que els dolors
feren créixer tothora amb la dura recança.
Ara que viu, Riquilda m'és negada, i el doll
del meu plor no s'acaba: els terrossos—ai, foll!—
la tenien per sempre, però jo la guardava;
ploraré tot sol ara en eterna ombra esclava!

Torno a Vós, pacient, però no com l'infant
que amb daler se us apropa amb la mà tota estesa;
mes com l'home rebel i caigut, que en l'encesa
esperança del gaudi es perdia. I el cant
i el pregar que dels llavis pugi a Vós, mogui l'alta
Providència vostra a donar-me a la galta
vostre tacte de roses, inefable i perfet:
oh, Senyor, que veniu amb un pas tan secret!»

JOSEP ROMEU

Igualada, 1942 - 1946

AIRES DE LLEGENDA, poema de Josep Romeu, ha obtingut el primer premi en el Certamen de poesia montserratina organitzat per la *Comissió Abat Oliva*. ARIEL s'honora amb la publicació, degudament autoritzada, d'aquests fragments, i oportunament apareixerà en aquestes pàgines un estudi crític de l'obra del nostre volgut company, a qui adrecem la més cordial felicitació.



Relleu de JOAQUIM ROS. Model en guix per a una de les peces d'orfebreria del nou tron.

LES ARTS PLÀSTIQUES EN EL MONTSERRAT ACTUAL

I. EL VALOR DE L'ESFORÇ MONTSERRATÍ

HA estat remarcat sovint que el Montserrat dels nostres pares i dels nostres avis tenia, entre la brillantor de les seves manifestacions religioses, cíviques i culturals, una faceta obscura: era l'aspecte de les arts plàstiques. Tot allò que de valor artístic s'havia acumulat durant segles en l'església i en el monestir, restà, després de la invasió napoleònica, reduït a unes quantes mostres museístiques. La treballosa tasca de reconstrucció s'efectuà en una època lamentable per a l'art religiós tant a dins com a fora del nostre país, i, altrament, sense un pla prèviament fixat. Seria injust de fer retrets a ningú. L'extraordinari esclat del Montserrat d'avui no podia, humanament, ésser previst fa un centenar d'anys, llavors que l'Abat Blanch deia que, ja que havia calgut un milleni perquè el monestir hagués arribat al seu esplendor, en calia un altre perquè la reconstrucció total fos acomplerta. Així tots nosaltres hem conegut un Montserrat que a les innombrables valors que ofería al pelegrí no podia afegir-s'hi la contemplació d'aquell conjunt de produccions de tota mena d'arts plàstiques que la gran tradició catòlica ha posat sempre al servei del sentiment religiós i del culte.

En els nostres dies aquest estat de coses s'està modificant. Podem dir que es clou la reconstrucció de Montserrat amb un esforç continuat, vigorós, intelligent i

entusiasta per tal de dotar a la Patrona de Catalunya d'un estoig digne d'Ella i que no desdiguí de la grandesa de la muntanya. El tron de la Verge, les diverses obres de pintura i d'escultura que s'han realitzat darrerament en el Monestir, la seva nova façana, la urbanització de les places i el pla d'enderroc i de construcció d'allotjaments, tot respon al desig de trencar amb la tradició del segle passat, fatal per a la grandesa del cenobi. Arquitectura, urbanística, escultura, pintura, orfebreria, cap de les arts no ha estat menystinguda en aquest esforç.

Un intent d'aquesta magnitud planteja el problema de la unitat del conjunt i de la línia a seguir. Mancant-nos una escola i un estil s'ha cercat, harmonitzant la natural i necessària independència de cada personalitat, una direcció. Una línia de plasticitat sòbria, sense desviacions, vinculada alhora a la llum i a la tradició del país, i a l'esperit de la Regla. L'empresa és difícil. Depassa els límits de les obres d'art dels nostres dies, destinades sobretot a la decoració i embelliment de les llars de famílies benestants. Cal un sentit de la grandesa; aquest sentit de la grandesa que tant i tant enyorem en els nostres mestres actuals. Però no és tan sols per als nostres artistes l'ocasió de llençar-se a una obra d'unes dimensions espirituals i materials poc freqüents, és també l'adquisició d'un compromís moral, ja que la mateixa importància de l'encàrrec obliga a crear una producció on el dinamisme de la història de l'art—el dinamisme de la història dels homes—es faci palès. És a dir, representa una ocasió perquè els artistes diguin la seva paraula com a homes d'avui. La capacitat de les actuals generacions de pintors, escultors, d'arquitectes serà judicada aquí. En el fons, i pels futurs visitants de Montserrat, hi serà judicada la nostra època. Val la pena, doncs, que cadascun dels elegits es llenci a entonar el seu cant amb una veu ardida i afinada.

Els benedictins de Montserrat, fidels a una tradició multisecular que ha fet de les catedrals i dels monestirs, en posar les arts al servei de Déu, una de les millors creacions de les arts plàstiques d'Occident, realitzen un esforç que ens plau de proclamar des de les pàgines de la nostra Revista, on es vol recollir apassionadament tot allò que en el camp de la inquietud estètica es produeix en el nostre país. Com a pòrtic d'uns articles on s'estudien diversos aspectes d'aquest esforç, ens plau també de manifestar—un vot i una esperança—de quina manera la iniciativa dels monjos pot contribuir a crear un llevat que salvi el nostre art de la monotonia i de la migradesa.

MIQUEL TARRADELL

II. EL NOU SOLI DE LA VERGE

EL comentari crític de l'obra artística del nou setial que Catalunya ofrena, aquesta primavera, a la Mare de Déu de Montserrat, ens interessa sobretot en dos aspectes: el de la concepció del conjunt de l'essència del soli, i el de la seva traducció a unes formes determinades.

Des del primer punt de vista, té per a nosaltres una profunda significació el fet que, d'una manera inconscient, sense que els guions elaborats per la Comunitat ho precisessin, i sense que els artistes que han dreçat els projectes hi haguessin pensat, l'estructura arquitectònica, la concepció visual, marquin una direcció determinada, radicalment diferent de la que era una tradició en el Montserrat dels nostres pares i

dels nostres avis. En essència, es tracta de la substitució del concepte romàntic del cambril per la concepció social del retaule, ruptura que proporciona, per ella mateixa tot un conjunt de diferències notabilíssimes:

A B A N S

Cambril

Projectista: Villar i Carmona, d'estil romàntic tardà, victorhuguesc.

La Imatge gira sobre un torniquet, revestida d'una campana de sedes brodades i randes.

Cambril cortesà, destinat a cerimònies palatines.

Ornamentació arquitectònica amb records gòtics i del naturalisme panteista de finals de segle.

Pintures de Joan Llimona, on roses, grisos i cadmis accentuen una atmosfera de redós carnal, paral·lela a la que Dalí assenyala en la *Verge de la Cadira* de Rafael i el *Bany Turc* d'Ingres.

Formes volgudament confuses, destinades a la creació d'una atmosfera.

Emoció.

Somnieig.

Malenconia.

A R A

Soli-retaule

Projectistes: Francesc Folguera i Josep Obiols, d'estil sobri, serè, mediterrani.

La Imatge immòbil, d'acord amb la frontalitat absoluta en què fou concebuda pel tallista.

Retaule de cara al poble, permanentment fixat de cara als oficis litúrgics.

Ornamentació arquitectònica florentinitzant.

Espiritualisme fronterer del monofisme, en la valoració del color i de l'or. Imatgeria immaterialitzada dels mosaics on el predomini de la brillantor solar ens transporta al Neoplatonisme.

Formes rigoroses, geometritzades carregades de significació en si.

Veritat.

Raó.

Alegria dels sants.

Estem convençuts que és un guany, el canvi, i que la concepció engendrada per la religiositat contemporània és molt més propera que l'anterior a l'eterna funció de l'art religiós com a mitjà d'expressió i d'impressió de les coses santes.

En el segon aspecte que anunciàvem, a propòsit de la realització del soli mitjançant unes formes determinades, creiem que l'entusiasme creat al nostre país amb motiu de l'ofrena no serà entelat per l'expressió de les crítiques negatives que l'examen estètic ens obliga a fer, i que nosaltres entenem com un acte de consciència que cal, indefugiblement, que algú ho aconsegueixi.

En altres llocs (*) el qui escriu aquestes ratlles ha parlat extensament en elogi dels artistes del soli i de llur obra, i estima que escau a aquestes pàgines la formulació de les seves protestes.

Ens plau la solució de la fórmula oberta al fons de l'absis emmarcada per una escòcia musiva, ens plauen els seus volums purs; però no que la composició arquitectònica del retaule sigui una versió de les tombes marmòries del quatrecentes florentí, i que el seu motlluratge, del plint a la dolcina, no solament constitueixi una imitació de les creacions d'altres segles, sense un alè de l'època que vivim, sinó, a més, una perillosa aventura de mestissatge tècnic, un estèril creuament entre les formes típiques del treball en marbre i els mitjans d'expressió de l'orfebreria.

D'aquest fet, en coneixem la gènesi. Sabem que una expressa voluntat de l'arquitecte volgué contrarestar, accentuant la nota renaixentista i italianesca, el perill de recaure en un decorativisme de regust gòtic que en certs moments semblava anunciar la composició dels relleus en la seva primitiva concepció i segons la qual havien d'ésser ricament acolorits d'esmaletteria.

Estem d'acord, del tot, amb la sensibilitat que va exigir aquesta afirmació de mediterraneïtat i d'esperit clàssic, però estem convençuts que el mediterranisme i el classicisme no són ni poden ésser patrimoni exclusiu d'una edat perfecta. Ningú no ha dit, dintre d'aquest món nostre ni dintre d'aquest esperit nostre, la darrera paraula. Tant dret té el segle xx a expressar la seva pròpia sensibilitat envers allò permanent, sòlid, delimitat i ple, serè i humà, com va tenir-lo el segle xv; i tant dret hi té Catalunya com hi va tenir Itàlia.

¿És que, honestament, ningú creurà que a les futures històries de l'Art podran ésser-hi reproduïdes aquestes formes arquitectòniques i aquestes motllures que fa cinc cents anys, ja es feien? ¿És que en un panorama de l'art creador del nostre segle, qualsevol no hi posaria realitzacions d'un esperit tot diferent? ¿És que el nostre país no pot donar quelcom que sigui l'equivalent, a l'aspiració dels funcionalistes, dels *humanistes* francesos, dels mateixos glossadors italians contemporanis del classicisme, dels Sicilis creadors de l'arquitectura *meravellosa* que entusiasmava Giroudoux, ni dels titans germànics, ni dels somniadors que retornen a un fastuós orientalisme dintre els immensos horitzons eslaus?

I encara, en la decoració, ¿calia parafrassejar, en el fris de coloms i perdis, certa tomba romana, i en els estípits el marc prestigiós de la Porta del Paradís de Ghiberti, despullat dels seus vívids animals?

Imaginem, en lloc d'aquest conformisme acadèmic, un esforç creador, pel qual hauria pogut ésser demanada la suggerència dels nostres grans inquirers. Potser no sabríem imaginar en tot el món contemporani, res de més important que una col·laboració entre el geni de Joan Miró, projectista, i l'hàbil subtileza dels mateixos ciselladors de l'obra, Ramon Sunyer i els germans Serrahima, que en els frisos de pins, de roures i d'alzines, projectats pel primer d'aquests, i en el plomatge i els pàmpols del fris, dels darrers, tenim les úniques notes vivents del conjunt decoratiu, i les úniques en les quals les formes responen a la tècnica de l'ofici.

Tenim encara una protesta a fer, quant a la forma: el romàntic desequilibri que oposa la concepció angular d'un dels relleus amb la lateralitat de l'altre; i una altra per últim, d'organització del treball: la de què els veritables orfegres hagin estat barrejats, en el treball, amb els botiguers d'orfebreria.

ALEXANDRE CIRICI

(*) EL TRON DE LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT. Edicions Spes. - Barcelona 1947.



JOAQUIM ROS: «La Nativitat de la Verge». Model en guix, per a un dels relleus laterals del nou tron, d'orfebreria.

Els plafons que centren les ales del nou soli de la Verge foren projectats per Josep Obiols en dues composicions minucioses, de dibuix rigurós, que l'escultor Joaquim Ros realitzà en relleus; aquests foren al seu torn interpretats en les dues grans planxes d'argent cisellades sota la direcció de l'orfebre barceloní Ramon Sunyer.

III. L'ESCULTURA

L'ESCULTURA A MONTSERRAT podríem haver escrit, però estem temptats de jugar amb les paraules i substituir l'encapçalament per *l'escultura de Montserrat* i divagar sobre la capriciosa geologia de la Santa Muntanya—que gairebé assoleix les qualitats d'una obra plàstica—considerant el risc o l'encert de la col·locació d'unes escultures enmig d'un paisatge també escultòric. Però de l'art de Montserrat hi ha quelcom més a dir que tot això; les obres que es realitzen en el Monestir estan informades d'un esperit comú; cal una glossa d'aquest missatge artístic més que una descripció o un inventari detallat de cada una de les realitzacions, particularment les escultòriques, perquè al nostre entendre, l'escultura més que altres aspectes de l'art montserratí ofereix una significació fàcil de descobrir.

L'Art de la pintura deixa, per la seva pròpia naturalesa, un marge tan ampli per allò que en diem *personalitat*, hi juga tant en cada obra el factor individual, que és sempre arriscat parlar d'una mateixa tendència, d'un denominador comú entre els pintors d'una generació o d'un agrupament determinat. La pintura moderna de Montserrat no respon a un sentit unitari definit, a una ideologia artística formulada, sinó que cadascuna de les obres es mostra en llur magnífic isolament.

En canvi, no podem parlar d'una insolidaritat en referir-nos a les diverses realitzacions d'escultura. Relacions més que ambientals vinculen les distintes obres que exigeixen la finesa de l'alabastre per a corporeïtzar els àngels impalpables o la solidesa de la pedra o del bronze per a representar els fundadors com Sant Benet o l'Abat Oliva.

Tot l'esperit de l'escultura catalana moderna, que comprèn des del graciós indefiniment fins a la majestuosa concreció d'unes formes plenes de serenitat, es sintetitza en aquestes mostres de l'art montserratí.

La delicadesa és la nota característica dels relleus d'Enric Monjo que decoren la porta i l'escala que mena al cambril de la Verge. Un arc constitueix l'accés a l'escala; uns plafons d'alabastre, que simbolitzen el Pecat Original i l'Encarnació del Fill de Déu, estan col·locats sobre l'arcada. A cada costat hi són representats els Patriarques de l'Antic Testament: Abraham, Jacob, Judà, Moisès, David i Jessè, que constitueixen la genealogia de la Verge i que és continuada en altres sis figures, passat el dintell a banda i banda de l'escala. Àngels músics i cantors recorren el trajecte de l'arc que té per basament dos arcàngels: Sant Miquel i Sant Gabriel. Una execució graciosa dona encant a aquestes figures d'una corporeïtat sense arestes.

Al nostre entendre, un dels principals mèrits d'aquesta obra montserratina d'Enric Monjo no és altre que la seva puresa expressiva que es manifesta en la voluntària renúncia, per part de l'artista, a tots aquells motius que no tenen altra finalitat que la d'omplir els intersticis que deixen les figures que es manifesten isolades en llur individualitat, sense lligament plàstic de cap mena, formant, malgrat tot, un conjunt únic, com una nuvolada d'alabastre en un cel de granit.

Ofereix l'obra de Monjo una vaga sensació que suscita a la vegada l'impuls de l'adolescència i la tendresa de la infància i que prové dels cossos i dels rostres dels àngels escollits que participen d'ambdues qualitats en una torbadora imprecisió.

Una altra realització del mateix escultor, situada en una de les estances del Monestir, és l'estàtua jacent de l'Abat Oliva, remarcable perquè el seu innegable



SANT BENET: Bronze de Josep Clarà.

parentiu estilístic amb les tombes medievals no ofega l'empremta característica de l'art depurat i actual d'Enric Monjo.

La plenitud que ateny la forma escultòrica en les obres de Josep Clarà podria ésser escollida com a símbol de la maduresa a què ha arribat la nostra plàstica. Ell és l'autor del bronze representant la imatge de Sant Benet, situat en la mateixa sala que l'estàtua de l'Abat Oliva i que constitueix una de les seves obres més reeixides, ja que el Sant, en la dignitat de la seva figura assegurada, lleugerament inclinada endavant té aquella serenitat que sap donar Josep Clarà en els moments més feliços del seu art. La noblesa del rostre o els plecs de les vestidures donen majestat a aquesta figura que mostra l'actitud equilibrada d'un frare més que la inquietud neguitosa d'un sant.

L'escultor Viladomat té en una altra de les dependències del Monestir una estàtua, també assegurada, de l'apòstol Sant Pere digna d'ésser admirada per la seva robusta corporeïtat, per la seva gravetat sense feixugor.

Com a exponent de la intensíssima plàstica de Manuel Hugué cal mencionar la imatge de pedra del Bon Pastor que decora un dels recons del jardí de Montserrat. *Manolo* volgué, en els seus últims temps, esculpir la figura del Salvador. La mà de Déu guià, sens dubte, les tremoloses mans de l'escultor i d'elles eixí aquesta petita estàtua en què la Seva Imatge s'acompanya d'un barroc arremolinament d'ovelles cercant el seu escalf, com deuria cercar-lo l'artista en sentir-se desprendre de la terra on havia après d'estimar la forma.

ENRIC JARDÍ

IV. LA PINTURA DE LA NOVA SAGRISTIA

SI la forma antològica de Gaudí és la Sagrada Família, la d'Obiols és, des d'ara, la nova sagristia de Montserrat. L'asèpsia intel·lectual i l'optimisme greu, la sensibilitat íntima, d'obres anteriors, —cartells, il·lustracions, boxos; també pintures— s'hi resumeixen, en harmònic conflicte, en un estil més ponderat i clar, dolç i sense estridència. La línia hi té una lògica naturalista i el color una complexitat biològica: degradat d'un rosa d'argent a un or enrogit, en el plafó de les quatre tèmpores del sostre; bistre, on esdevingui indefugible la referència al món real; blavós, en la conca d'una absidiola on la casta i apollínia masculinitat de les figures bíbliques fa costat a la única imatge de dona admesa al sacre recinte: la Verge, símbol essencial de feminitat. En el serè classicisme d'aquesta obra la iconografia cristiana d'orient s'ha entroncat amb la plàstica dels lírics Ucello i della Francesca, però la Itàlia bizantina dels mosaics i la Catalunya romànica de les pintures també hi trasllueixen. Era difícil salvar la gran llacuna del nostre art, l'absència d'un Renaixement, i dur al segle xx la vigència i la vivacitat d'aquells exemples: amb un sentit precís de les seves possibilitats—més aviat humil en la valoració de les pròpies forces—Obiols hi reïx en el grau que ho permetia la profunditat del nostre mar espiritual. Ni realisme ni abstracció, ni anècdota ni allegoria; un idealisme concret i una emoció serena han informat la creació, ni més ençà ni més enllà d'un mur sense perspectives a l'espai, d'aquesta pintura, victoriosa del seu propi esforç. El pudor del seu gest, la claror de les seves imatges, ens revelen que la grandesa encara és possible en el nostre país; que, de nou, *hem entrat en el nostre heretatge*.

FREDERIC-PAU VERRIÉ

NAUFRAGI

LA pintura viu a Catalunya un dels moments de més tràgica decadència. Mai com ara no havia estat palès: ni esperit ni forma, ni intenció ni qualitat; ni esforç. Fins ara, la migradesa de la idea o la vulgaritat de la realització eren justificades amb la general incomprensió, *l'àvara pobresa* o la manca d'autèntics mecenes: els encàrrecs de volada fets els darrers anys han demostrat, però, fins a quin punt l'argument era arbitrari (1); i l'exposició montserratina del Palau de la Ciutadella ha refermat a bastament la tristesa d'aquesta realitat. Perquè l'organització del concurs *Abat Oliva* venia a representar una forma de noble mecenatge i era un gest que responia a la millor tradició espiritual del país (2) i els artistes, amb fiada vanitat de genis, han respost a la crida, amb la més vergonyosa actitud: participant-hi amb més cobejança de premi que desig de creació o, almenys, de superació (3); desentenent-se del mòbil essencial del certamen (4); jugant, amb insinceritat religiosa absoluta, a representar el que mai no han sentit ni comprès (5) o renunciant, els que sentien i comprenen, a dir (mal que fos amb el risc de fallir en l'intent (6)) quelcom de nou en l'exhaust panorama de la nostra pintura. No és per aquest camí de cofoïsme que les nostres arts assolien, en altres temps, un respecte i una categoria universals.

Avui, en un instant de recolliment nacional, havíem dit públicament, *sota l'ample mantell de la muntanya*, els vençuts van retrobant-se soldats (7).

Però els nostres pintors volien reservar-nos l'espectacle deshonest d'una deserció en massa dels seus llocs civils de combat. I és de gairebé tots que ens hem d'averkonyir, al marge de generacions i de tendències; dels consagrats i dels neòfits; d'amics i de col·laboradors. Però no solament dels artistes: també d'un jurat que consideràvem no pas idoni (8) però sí responsable i donava, a l'hora dels veredictes, l'exemple, a lamentar, d'una absoluta identificació en la manca de criteri (9). Seria trist que tota la nostra esperança ens hagués de venir únicament dels artistes que s'han abstinut de participar en el concurs; però seria així sense l'obra intelligent, vigorosa i construïda que hi ha aportat Miquel Villà; perquè, gosem afirmar-ho, el seu «*Montserrat*» és entre les, gairebé duescentes, presentades, l'única obra veritablement pictòrica que respon a la vegada a la nostra racial vigoria mediterrània i a la nostra aspiració cultural de renovació, d'uropeïsme i universalitat. Ens queda, doncs, encara, un almenys, pintor; una esperança, després del naufragi.

F.-P. V.

(1) *Generalment*. Fem excepció de la Sagristia, d'Obiola. — (2) Recordem el concurs «Barcelona vista pels seus artistes» i el del Jubileu montserratí. — (3) Molt pocs han mantingut la dignitat del seu to normal: J. Amat, Commeleran, ... — (4) La renovació, no la repetició, d'una iconografia multisecular; una obra de M. Casanova, «Il·lustració del Virolai» és l'única que aporta elements inèdits i originals. — (5) Ben pocs han vibrat religiosament (Commeleran i *potser* Pruna, sensibles als accents místics; M. Casanova i Domingo, al batec de l'ànima popular) però la irreligiositat de l'època no n'és argument justificatiu, i d'altra banda, els exemples adduits no són casos esparços: un dels darrers capítols de l'obra de Marian Pidelaserra constitueix, precisament, una de les més esborronadores temptatives contemporànies d'art religiós; que un dia comentarem amb extensió. — (6) Aquesta és la grandesa potencial de l'obra de Domingo que el Jurat rebutjà. ¿Per què? — (7) Carles Riba: *Elegia IX*. — (8) Per la seva heterogènia. — (9) Cap veu s'hi ha elevat per a protestar de l'exclusió d'unes obres amb innegables virtuts (Domingo, Capdevila, Ylla, Commeleran...); cap vot per a negar l'acceptació a moltes d'altres ni tan sols pictòriques; cap gest per a impedir la vergonya d'uns determinats premis. Però més que una real unanimitat d'opinió, sempre possible, ens dol haver d'imaginar una manca de decisió moral, per part dels millors del Jurat, per a afrontar la defensa d'un criteri més rigorós i conscient, per desgràcia tan necessari en el Concurs montserratí.

Formes d'una espiritualitat perdurable

APROXIMADAMENT a la meitat del segle vintè—dirà la Història en el futur—comença l'esplendor de Montserrat, i afegirà que mentre el rostre exterior del país sofria i es contreia de dolor, per dins, pel cos més vital del poble, ascendia com per un gran arbre inclinat a l'abisme, la saba restauradora del culte a la llengua, a la tradició i a la catalanitat, encarnada en la presència montserratina.

Valdria la pena de considerar aquest fet històric encara que l'ocasió no fos tan adient com ho és en aquests moments. Valdria la pena de veure, a fons, com el sentiment montserratí en el poble i en els seus dirigents—ja siguin Sants, artistes o patricis—s'ha revestit curiosament d'un empelt ostentós—en el bon sentit del mot—, quotidià, real fins a les darreres conseqüències. En un determinat pla de la cultura i de la vida pública, ha tingut sempre un lloc, per afecte sentimental si més no, la presència altívola i catalana de Montserrat. Aquesta força d'unió, aquesta qualitat de senyera palpitant, si no fos una realitat actual fóra un presagi per a l'esdevenir, o un tresor inesgotable en el passat. En totes les direccions es projecta ara a la vegada la seva força. Cal tenir molt en compte quin impuls i quina reserva d'energies calen per a llançar en aquest món nostre, tan absent d'ell mateix, una poderosa veritat, tota segura i rotunda. L'aire que envolta esforçadament tot el que representa el gran centre benedictí, no és en realitat un aire, per a ésser exacta la visió, sinó una aigua i una aigua de respir estrany, barreja de llot, de sorres i de plantes mortes. Sembla que per això Montserrat hagi volgut lliurar a la més alta Seu cristiana de la terra alguns dels seus treballadors, i rellevar-los d'aquesta pressió pròxima, ofegadora, per tal que alçats en la llum i sobre la llum, fossin missatgers excepcionals de la lluita victoriosa de cada dia. Així el P. Sunyol, que morí fa poc, així el P. Albareda, i així el P. Ubach. A Roma cada un tenia un altre combat, aquest de la més alta senyoria espiritual: la música sacra, la Biblioteca Vaticana i l'Institut bíblic han conegut respectivament el seu servei, han obeït la seva esperança, han rebut la bona claror de la seva llum. Felicitem-nos-en: com a catalans, com a artistes, com a europeus, en el sentit cristià i cultural de la paraula.

Els pobles, les viles, les masies que d'aprop o de lluny envolten les sagrades altures de la nostra muntanya marquen amb llur repòs, amb llur presència viva, la primera anella, el primer cercle d'aquest gran remolí que és Catalunya al voltant de Montserrat. Cada any i per tots els camins, el cercle s'estreny, i es fa més compacte, i tramet al centre, al temple generós de l'altura, més d'una tercera part dels seus fills. Qui més qui menys sap on va i perquè hi va. Qui més qui menys en aquell dia o en aquells dies, no és un home com els altres, ni en les seves mans ni en els seus pensaments. És un poble que ha trobat el ressort senzill d'explicar-se sense paraules.

La lliçó no ha d'ésser desaprofitada. Cada país, en certs aspectes, es nodreix d'una cronologia pròpia, d'acord amb l'íntima serenor dels seus millors dies. No es tracta de joventut, de plenitud o de decadència. Es tracta aquí de vitalitat. Perquè, de què valdria fer arqueologia sobre un cos viu? Fóra com pretendre restaurar un paisatge i decorar-lo a gust personal. Al contrari: Montserrat no solament deixa d'ésser un nom per a esdevenir un símbol, sinó que es fa tremolosa sota el símbol, la carn d'una veritat. Aquesta veritat és, precisament, vida i font de la vida d'un poble, i expressió de què la riquesa essencial, la de l'esperit, no és extingida.

Montserrat, paral·lelament a la seva insòlita expansió que contemplem, ha entrat en els dominis de l'art per la porta gran. Només el temps podrà dir com l'art, en les seves formes més variades, però també amb les més difícils i més exigents, ha correspost a la noble mà que se li oferia. Tot el que s'ha relacionat amb Montserrat ha estat gran, si la grandesa ha trobat prou acolliment en qui l'hauria de rebre. Ara la Torre de l'Abat, com els Obiols de la Sagristia, com la Història del P. Albareda o la Bíblia admirable dels monjos, tenen quelcom de quotidià, de la seguretat definida al peu i a la mirada, com el conreu limitat i variable de les hores i la profusa gràcia cenyida dels jardins. Els setze mil versos que Sagarra ofrena a la literatura pàtria en el MONTSERRAT, en ésser reconeguts amb senzilla i paternal paraula per l'autoritat cabdal montserratina com l'expressió més profunda donada fins avui de la comprensió artística de la vida dels monjos, resten en bona part així, eximits de tot examen cruament literari, desapassionat i estètic. Acompanyats de la poderosa veu inesgotable i de la dicció justa del mateix poeta, encara defugen més aquests versos el judici desapassionat. Al contrari, certs fragments, indubtablement més aconseguits que d'altres, certes davallades majestuosos i càlides de versos, persistiran en el record dels que ho sentiren, aquí o allà, en els cercles àvids de les lectures poètiques, i aquesta persistència assegura la passió, la mateixa passió, no solament estètica, que feia enrogir les mans frenètiques en l'aplaudiment.

D'ací que establir uns premis de literatura, pintura i música per a associar totes les activitats artístiques catalanes a les festes del Tron hagi estat una iniciativa molt conseqüent. D'ací també el gran interès que ella desvetllà. No ens abstindrem de remarcar amb satisfacció el triomf en l'aspecte poètic, de Josep Romeu, acompanyat, ell que n'és un fundador, de valuosos i assidus col·laboradors d'ARIEL, els quals gairebé han acaparat amb llur èxit la resta dels premis. Així el nostre López-Picó, així J. M.^a Boix i Selva, i la sorprenent actuació d'Alexandre Cirici. El premi a la interpretació de la llegenda de Fra Garí per un líric tan exigent, tan allunyat de les pitjors o de les millors tradicions floralesques com és Romeu, i això en un concurs d'arrel eminentment popular, fa pensar molt i molt bé de la nostra cultura, deixant de banda ja l'excel·lència de judici del jurat. Pensem com hauria estat difícil que això es produís vint-i-cinc anys enrera només, i no per menys qualificada opinió dels jurats d'aleshores, sinó simplement, perquè Catalunya ha avançat en la cultura un pas decisiu vers la seva maduresa. Remarquem també els noms de Amat, Llimona, Rogent, entre els premis de pintura, representats ja en aquestes pàgines, i com en l'obertura de l'exposició de les obres presentades—de les quals per cert pel camí indeclinable de l'art moltes foren les cridades i poques seran les escollides—foren pronunciades paraules justes, mesurades i resplendents, que en molts aspectes semblen precedir una nova època. Amb el fons poètic de veritats que es respira en els versos de la senzilla galania verdagueriana que tantes veus han cantat davant la Verge, ens juramentem:

Amb vostre nom comença nostra història...

Aquesta Història que ara deu retrobar, doncs, i així sigui, el fil vivificant que l'eternitza.

JOAN TRIADÚ

Barcelona, abril de 1947.

L'Obiols, o el que hem perdut

SI em vull representar què hi ha d'accessible a la ment i a l'esperit a l'exterior del clos on em complac a vagar entre fràgils simulacres i ombres dendriformes, fullejo un quadern de dibuixos de l'Obiols. O, amb esguard matiner, em miro les pintures. Sabia de mi mateix que estava amagat i, sense clam, l'Obiols m'ho retreu. El meu amagatall tenia cambres secretes i passadissos clandestins on les verges que ell pinta, vivents, es mourien com en un palau d'aigua i cristall. A l'erm on jo pretenia sentir crits estranys i remors adverses l'Obiols hi escolta cançons regalades i veus benignes. Quan, enyorós, vull tornar al meu recer, no retrobo ni balma ni avenc. La nit em commou com una alba observada des d'un serrat sense llegendes. El son, aquell dia, té clarors de vila marinera.

En un dels més bells moments de la nostra renaixença colectiva es va projectar a la ment dels fidels la imatge d'una comunitat on el concret substituïa el mite, arcaic o futurista. Hi va haver un Polític, un Poeta, un Glossador, un Pintor, un Gramàtic que, *una vegada*, ençà o enllà de llurs volences personals van coincidir, en llurs investigacions i en la pràctica de llur art, a fer vivent a les ments joves la idea d'una comunitat nacional on, per una conjunció feliç d'orientacions, el mite no era cap faulta ni l'universal una teoria. Hi va haver un possible per als més atents, no pas per als illusos. La pintura de l'Obiols n'és un esbós.

Sovint pensem en la sort que li hauria escaigut a la nostra collectivitat si els més aptes *d'aquella vegada* haguessin prodigat, imperfectes i tot, els esbossos. Malgrat, o funest averany!,—o a causa de—no haver conegut ningú l'Arquitecte.

Els angels de l'Obiols no freturen ales, ni els sants, corones. Per la gràcia d'aquest pintor rambles i placetes són plenes de benaventurats. I, l'Empiri, de noies i macips que havien estat vistos Diagonal enllà. Imagino els sofriments de l'Obiols quan ha de pintar un Judas. O les ànimes del Purgatori en un retaule del Carme.

Fa uns quinze anys que vaig escriure: «L'Obiols, o *el català*.» Més tard: «L'Obiols, o *el pudor*.» Ara gosaria dir: «L'Obiols, o *el que hem perdut*.»

J. V. FOIX



VAN GOGH, «Magog»

L'obra intractable, irritable, d'aquest boig, comença amb una dolçor sospitosa, segueix per un camí d'engrescament, acaba en l'exacerbació. Ben aviat deixa de tractar les coses tal com són o com semblen. Les maltracta. Hi ha tantes ferides com cops de pinzell. A la fi les coses se li converteixen en el que en realitat eren per a ell, en la sola cosa que eren per a ell: foc. Tot adquireix caràcter de flama, arabesc de foguera. Els blats són flames, els arbres són flames, el vent és flama i el sol no és sinó una flama entre les altres. Aquest dimoni acaba creant el seu propi infern. Quan vol defugir-lo crema per l'altre extrem: la mística. El tret de revòlver final no és sinó un coronament inelludible d'aquesta progressió. Van Gogh, *Magog*, està encara atòmicament concentrat en els seus quadres. De fet s'ha disparat a la consciència del pintor modern i avui vivim, àmpliament, sota la influència de la seva acció. Miró tenia raó quan deia que «tota obra d'art que no reflecteixi el drama del creador no ens interessa.» El drama del creador, avui, és la destrucció. Destrucció és igual a creació. Els termes són equívocs de tan equivalents. Es crea destruint i es destrueix creant. Tot plegat sense saber ben bé on anem, on ens duu, on para. Que a ningú se li acudeixi de preguntar-ho! El camí és endavant!

Que avui admetem normalment aquesta obra que en altre temps hauria estat, ha estat, mirada amb recel, implica considerar-nos tots com a alienats i el món com un vast espai on encara no impera la camisola de força. El seny comença a fer-se sospitos. Els assenyats es fan suspectes i el guardià de la presó risca d'ésser, d'un moment a l'altre, reclòs, com en el conte de Poe, pels propis *malalts*.

«La bellesa—deia fa més de vint anys André Breton—serà *convulsiva* o no serà.»

JOSEP PALAU FABRE

París, gener del 47.

Els Cercles de l'Institut Francès

Mr. Pierre Deffontaines, ha volgut oferir-nos l'hospitalitat de l'Institut Francès als artistes, poetes i músics catalans, creant, amb la col·laboració dels professors Mrs. Pierre Vilar, Maurice Matet i Paul Guinard, tres cercles culturals; abans que tot, indrets de reunió d'alguns amics de l'art i de França, però també lloc avinent per a les manifestacions de cadascú.

El Cercle Maillol – cercle artístic creat en homenatge al gran escultor català de França, símbol dels contactes culturals que es volen mantenir – començà les seves activitats amb una exposició d'escultura. Sota el patronatge del gran estatuari, l'obra del qual estava representada per un bronze de petit tamany, s'hi aplegaven obres de Pau Gargallo, Manolo, Casanovas, Clarà, Pierrette Gargallo, Dunyac, Collet, Vives, Busquets, Gusils, Vallès, Boadella... Personalitats diverses, fixades ja per la mort o prou definides al nostre esperit per una llarga obra, o sols encara en una joventut insegura, forta tanmateix. I no en una llista exhaustiva, ni de molt, dels valors de la nostra escultura. Però, de les obres exhibides, des de la seguretat de Gargallo en el seu *Arlequí flautista*, sota la púdica paradoxa joguina, a la força arquitectònica de Maillol o fins dels joves, com Gusils o Busquets, se'n despenia l'evidència d'un fet: la persistent i poderosa vocació escultòrica de Catalunya.

Les manifestacions del Cercle Literari, a causa de la seva naturalesa mateixa, no han pogut atènyer un públic tan ample. En les reunions s'hi han presentat obres d'un interès tan viu i divers com HUISOS, de J.-P. Sartre, i LE SILENCE DE LA MER, de Vercors, entre les franceses; com els darrers poemes de Rosa Leveroni i de J. V. Foix, o L'ASSASSINAT A LA CATEDRAL, de T. S. Eliot. Una sessió fou dedicada a una controvèrsia sobre ARIEL. Amics de la Revista, –car mai el to fou aspre–, exposaren, en la conversa, què els semblava defectuós en ella i com creien que es podia millorar, en el futur, la seva orientació. Els respongueren, amb encert, els redactors, especialment Joan Triadú i Frederic-Pau Verrié. Una cosa quedà per a tots ben establerta: el fet mateix de l'existència d'ARIEL, actualment, justifica que se li exigeixi molt. Darrerament, el cercle oferí una sessió d'homenatge a Josep Romeu en ocasió d'haver obtingut aquest el primer premi al concurs de poesia de Montserrat amb el seu poema AIRES DE LLEGENDA.

El cercle musical Manuel de Falla, per a retre homenatge a la memòria del gran compositor espanyol del qual porta el nom, organitzà darrerament un espectacle amb obres del mestre. El programa del concert, que fou d'una gran qualitat, pels valuosos elements artístics que hi col·laboraren, comprenia l'aspecte potser més universal de l'art de Falla: el poema *Psiche*, el *Concerto* per a clavicèmbal i *El retablo de Maese Pedro*. El teatre de titelles, fou imitat per alguns artistes del grup dels *Vuit*.

Abans d'aquest esdeveniment que hem volgut assenyalar en primer terme per la identificació del fet amb el nom que duu el Cercle, es celebrà un concert en el qual foren interpretades entre altres obres, unes cançons de Manuel Valls, amb lletra de Joan Perucho, unes cançons de Joan Cumellas, i vàries composicions per a piano d'ells mateixos. Així, gairebé per primera vegada, foren conegudes, per un públic nombrós i atent, les obres més vives de sentit i d'inquietud de la nostra jove generació de compositors de la qual Valls i Cumellas són representants prou destacats.

Noves activitats s'anuncien: una exposició de dibuixos, i la lectura de l'Antígona de Sòfocles en la nova traducció de C. Riba. Hem d'agrair, doncs, a l'Institut Francès l'ajuda oferta a la nostra vida cultural i desitjar el millor èxit a la tasca tan amistosament empresa en els seus Cercles.

JORDI SARSANEDES

NOTES SOBRE LLIBRES

Tomàs Garcés: EL CAÇADOR. — (Biblioteca Selecta. Barcelona).

La poesia de Tomàs Garcés és més complexa del que semblaria d'antuvi. Rica de temes i de formes, s'enllaça amb línies molt diverses de la lírica antiga o contemporània. Vena folk-lòrica; ressons dels poetes francesos que exalçaren el suburbi, les coses humils, la «presència humana»; afinitats amb Walter de la Mare i Jules Supervielle. Però la impressió és d'unitat.

En *El caçador* hi ha una fidelitat als vells temes i també un desig de renovar-se. La tècnica s'afina, conjuga hàbilment la rima i el vers blanc; en *Plou a la vall* la rima interna obté una música àgil i infalible. Una de les notes més noves del llibre és, potser, la confluència, almenys en un poema breu i delicat, del món de les velles balades i d'aquella tendresa lírica que en certs poetes — Salvat-Papasseit, Vildrac — despertaren les sofrances de l'obscura gent o la beutat velada en un món sordid. El poema *Rondalla* enllaça meravellosament aquest trèmul amor, tant d'avui, amb l'ímpetu narratiu de les balades antigues:

*Cinc cargolets pel senderó,
cap al país dels pobres.
La casa a coll, és ben feixuc,
tot just els deixa moure.*

*En arribar-hi veuen l'erm
i el regueró sense aigua,
la pal·lidesa dels infants,
els corbs a la teulada.*

Hi ha en aquests versos cenyida emoció i perfil precís de les coses, com en un dibuix heràldic. Però és una precisió suggestiva, que estimula la imaginació; en la seva breu intensitat, equival a una llarga emoció treballada.

Aquest estímul imaginatiu deriva a moments, cap a una esfera d'emotivitat més alta; darrera el paisatge s'amaga llavors com una suggestió religiosa: diríeu l'enyor del Paradís. Sense dir-ho, a través de l'aigua, les flors i les fruites moridores, el poeta exalta una perdurable beutat. No és simple exaltació terrenal, com en l'èxtasi maragallà que es resisteix a imaginar una altra vida, sinó joiosa i vaga intuïció d'un món incorruptible:

*Ah, quin aire més fi!
ah, quina aigua més clara!
Collirem l'aranyó,*

*la pometa boscana;
com un sol, brillarà
la carlina daurada.
Però em sento els batecs
i la tarda s'apaga
i la truita s'esmuny
riu amunt, pigallada...*

És la Cerdanya, però una Cerdanya transfigurada, translúcida, com un cos gloriós quan, per dir-ho amb el poeta, *ja la carn no sabrà—què vol dir melangia*. No és estrany que en la poesia de Tomàs Garcés abundin mots com «cristall», «alè», «aire», «ales», «sospir».

M. MANENT

Josep M.^a de Sagarra: ELS OCELLS AMICS.

Una greu ascendència verdagueriana i Sant Francesc igual que una pluja en totes les paraules, i tota la gràcia d'un moment de puresa clàssica d'un artista: heus ací aquesta petita obra mestra de Josep M.^a de Sagarra. Bona lectura per a les escoles de Catalunya, quan a Catalunya hi hagi escoles. Benaventurats els infants perquè ells encara saben de llegir! Editorial Joven-tut reverdeix passats llorers en aquesta finíssima segona edició, del llibre de Josep M.^a de Sagarra, i s'emporta la nostra sincera, nova benvinguda.

J. TRIADÚ

ANTOLOGIA LÍRICA DE MONTSERRAT. — M. Montserrat Borrat, Editora. Barcelona.

Hem vist un magnífic volum, en edició de bibliòfil, d'aquesta *Antologia*. És un esforç considerable el fet d'haver agrupat, sota un criteri director únic, tants noms d'artistes, poetes i il·lustradors; significa també una aportació valuosa dels artistes i treballadors de les arts gràfiques del nostre país a la Santa Muntanya. Podem dir que tota la nostra gent ha estat cridada a col·laborar-hi, i sabem que les omissions es deuen únicament a les limitacions obligades en una obra de tanta volada com aquesta.

La idea d'aquesta obra nasqué el novembre del 1945, en ocasió d'una anada a la nostra Muntanya, coberta, aquell dia, d'una intensa nevada. Semblà que una aportació conjunta dels artistes catalans a la Verge Bruna, fóra una prova de fe en l'esdevenidor de la nostra cultura, del nostre art i del nostre esperit. Des d'allavors hom treballà febrament en aquesta obra, d'una riquesa esplendorosa de materials, que aquest mes ha vist la llum coincidint amb les festes actuals.

J. ROMEU

Saludem la B. B. C.

FEM ressò amb aquestes ratlles de la bona acollida que ha tingut entre nosaltres el començament de les emissions en català, alternades amb d'altres en vasc i en gallec, a la ràdio britànica. Cada quinze dies, el dilluns, durant deu minuts, entre les onze i cinc i un quart de dotze, la poderosa emissora escampa per tot el món la paraula catalana.

En la primera emissió, el dia 7 d'abril, repetida, com totes, el dimecres següent a migdia, es parlà d'una obra del jove compositor anglès Benjamí Britten— «Suite catalana»—inspirada en temes musicals nostres. S'anuncià després la radiació periòdica de poesia anglesa traduïda al català, i es començà amb un poema de Robert Browning— «Enyorança»—traduït per Marià Manent, estimat col·laborador d'ARIEL. Finalment, Mr. Henry Thomas, gran amic de Catalunya, parlà, en un català molt correcte, de diversos incunables catalans conservats en la Biblioteca del Museu Britànic, que aquest professor dirigeix, i féu vots per a poder tornar aviat a veure els amics que té entre nosaltres.

En la segona emissió, que coincidí amb la proximitat de la festa de Sant Jordi i, també, amb l'aniversari de Shakespeare, es parlà d'una representació de «Romeu i Julieta», a Strafford, per a la qual el nostre compatriota Robert Gerard ha escrit uns interessants fragments musicals. A continuació, el professor Frank Pears, de la Universitat de Strafford, establí un paral·lel entre Anglaterra i Catalunya, partint de la coincidència del Patró d'ambdós pobles, i féu remarcar que als Usatges i el Llibre del Consolat de Mar correspon la Carta Magna anglesa i que l'espasa de Sant Jordi és el símbol del respecte als drets de l'individu que aquelles lleis asseguraren amb justícia.

Finalment, i per veu femenina, foren recitats uns versos al·lusius a la diada, i tot seguit, per acabar, les notes del «Sant Jordi Triomfant», amb tota la força d'una llunyania ardent i una proximitat de promences.

J. TRIADÚ

Abril del 1947.

EUROPA

ARREU ON ELS NOMS DE MOISES i DE SANT PAU,
ARREU ON ELS NOMS D'ARISTÒTIL, DE PLATÓ
i D'EUCLIDES
TENEN UNA SIGNIFICACIÓ i UNA AUTORITAT,
ALLÀ ÉS EUROPA

PAUL VALÉRY





Conjunt del sostre pintat per Josep Obiols, a la Sagristia nova de Montserrat.